

Марія Южда

Науковий керівник: к.е.н., доцент Палюх М. С.
Тернопільський національний економічний університет**ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА**

Зміст поняття “витрати” в бухгалтерському обліку пов’язане з визначенням фінансового результату – чистого прибутку або збитку за певний звітний період для складання фінансової звітності. Відповідно до П(С)БО 16 “Витрати”, витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов’язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені. Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Витрати, які неможливо прямо пов’язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

Процес виробництва продукції (робіт, послуг) потребує здійснення певних витрат. Визначення витрат дається у П(С)БО 1 „Загальні вимоги до фінансової звітності”, а склад витрат у П(С)БО 16 „Витрати”. Методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначає П(С) БО 16 „Витрати”.

Усі витрати підприємства згідно з П(С)БО № 16 „Витрати”, поділяються на виробничі, операційні та інші витрати діяльності.

Витрати – це використані у процесі виробництва різні речовини і сили природи на виготовлення нового продукту праці. В умовах товарного виробництва грошовий вираз суми витрат на виготовлення конкретного продукту називають собівартістю. Зміст терміну витрат і собівартістю поєднується в понятті витрати виробництва.

Згідно з П(С)БО 16 „Витрати” витратами визнаються:

– витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов’язань.

– витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов’язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

– витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визначенням доходу, для отримання якого вони здійснені.

– витрати, які неможливо прямо пов’язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

– якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості між відповідними звітними періодами.

Витратами не визнаються:

– попередня (авансова) оплата запасів, робіт, послуг.

– погашення одержаних послуг.

– інші зменшення активів або збільшення зобов’язань, що не відповідають ознакам, наведеним у пункті 6 цього Положення (стандарту).

– витрати, які відображаються зменшенням власного капіталу відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

За способом віднесення на собівартість продукції витрати поділяють на прямі і непрямі.

Прямі витрати безпосередньо пов’язані з виробництвом певного виду продукції (робіт, послуг), а тому до її собівартості вони включаються прямо на підставі відповідних документів відносять на вироблену продукцію. Так, вартість насіння пшениці відносять тільки на собівартість пшениці, вартість кормів, згодованих птиці, - тільки на собівартість

продукції птахівництва.

До прямих витрат належить :

– прямі матеріальні витрати (вартість сировини і матеріалів, які є основою продукції, що виготовляється; куплених напівфабрикатів і комплектуючих виробів; допоміжних та інших матеріалів, які можна безпосередньо віднести до окремого об'єкта витрат);

– прямі витрати на оплату праці (заробітна плата та інші виплати працівникам, зайнятим у виробництві продукції, виконанні робіт чи наданні послуг, які можуть бути, безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат);

– інші прямі витрати (усі інші виробничі витрати, що можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат, зокрема відрахування на соціальні цілі, плата за оренду земельних, майнових паїв, амортизація, втрати від браку).

Непрямі витрати пов'язані одночасно з виробництвом кількох видів продукції, і тому їх включають у собівартість кожного виду продукції шляхом розподілу. Більшість основних витрат є прямими, а всі накладні витрати – непрямими.

До них відносяться загальновиробничі витрати.

Загальновиробничими витратами називаються витрати, пов'язані з організацією виробництва у цехах та на дільницях.

До загальновиробничих (накладних) витрат належить:

– витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами, дільницями; витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць та інше);

– амортизація основних засобів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення;

– амортизація нематеріальних активів загальновиробничого призначення;

– витрати на утримання, експлуатацію, ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення;

– витрати на вдосконалення технології та організації виробництва, підвищення якості продукції;

– витрати на опалення, освітлення, водопостачання та інші утримання виробничих приміщень;

– витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці загальновиробничому персоналу, відрахування на соціальні заходи);

– витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції;

– витрати на охорону праці, техніку безпеки та охорону навколишнього середовища;

– інші витрати (втрати від браку, оплата простоїв та інше).

За відношенням до обсягу виробництва витрати поділяють на змінні і постійні.

Багатоаспектність поняття витрат та їх багатокомпонентність зумовлюють різні підходи до виявлення і аналізу чинників, що формують їх рівень.

Вагомим чинником, що впливає на величину витрат, є структура виробничої програми підприємства – асортимент типів продукції, яку вироблятиметься у певному виробничому періоді із зазначенням її кількості. Вона включає специфічний для певного періоду випуск продукції в межах номенклатури, яка є властивою для профілю підприємства. Номенклатура продукції змінюється тільки через тривалі періоди, наприклад, перехід від молочного до м'ясного скотарства пов'язаний з певними труднощами і потребує значного часу. Та й навіть зміна породи тварин основного стада також є часомістким процесом. Що ж до виробничої програми, то її можна змінювати у відносно коротші проміжки часу (у молочному скотарстві – зміна структури виробленої продукції за якістю, за характером). Тобто, виробнича програма підприємства регулюється самим підприємством. Її вплив на витрати безпосередньо обумовлений кількістю ресурсів, потрібних для виготовлення продукції. Якщо випуск продукції зменшується (або збільшується), відповідно змінюються і витрати засобів виробництва, робочої сили і матеріалів. Тому існує потреба у застосуванні різних

методів виробництва з метою формування оптимальних витрат на одиницю продукції. Мова йде про застосування різних технологій здійснення виробничого процесу, кожна з яких вимагає відповідного набору агрегатів, техніки, що впливає на зміну структури затрачуваних чинників виробництва.

На величину витрат виробництва може мати суттєвий вплив так звана глибина виробництва, яка характеризується кількістю стадій виробництва продукції у багатостадійному виробництві, і тим, наскільки потреба у первинних, проміжних продуктах і матеріалах забезпечується власним виробництвом і якою мірою – за рахунок закупівель на стороні. У скотарстві мова може йти, наприклад, про корми, особливо концентровані, та кормові добавки тощо. Зрозуміло, що питання глибини виробництва та, відповідно, рішення про власне виробництво чи закупівлю на стороні тісно пов'язані з формуванням виробничої програми, оскільки вся продукція, що не купується на ринку і використовується для виробничого процесу в господарстві є компонентами виробничої програми цього господарства. Тому залежність витрат від глибини виробництва можна вважати одним із аспектів впливу на них виробничої програми. Більша кількість стадій виробництва потребує більше устаткування, персоналу, вищої його кваліфікації, матеріалів, отже, впливає на виробничі витрати.

Список використаних джерел

1. Putsenteilo, P.R. (2011). Organizational economic mechanism of sustainable development provision in beef cattle breeding. *Actual Problems Of Economics*. No. 3 (117), pp. 80-86. <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/3560>.
2. Белова, І. М. Теоретичні основи облікової політики [Текст]. Вісник Хмельницького національного університету. Серія : Економічні науки. мельницький : ХНУ. 2015. № 2. Т. 1 (222). С. 84-90.
3. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
4. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій : монографія / Р. Ф. Бруханський, П. Р. Пуцентейло [та ін.]. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2017. 388 с.
5. Палюх М.С. Криза теорії обліку як наслідок підміни її проблематики. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Випуск 11 (41). Ч. 2. Луцьк: ЛНТУ, 2014. С. 390-396.
6. Пуцентейло, П. Р. Організаційно-економічне забезпечення ефективного розвитку тваринництва в умовах кризи. Економічний дискурс. 2016. № 2. С. 37–46. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/3564>
7. Пуцентейло, П. Р. Стратегічні напрями розвитку тваринництва України Інноваційна економіка. 2013. № 8 (46). С. 12–16.
8. Сава А., Завитій О. Організація і методика економічного аналізу ефективності діяльності аграрних підприємств. Сталий розвиток економіки. 2015. №2. С.198-207.